

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ*

« . . . 'Ο ιδεολογισμός κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ εἶδος ὀπτασίας, τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης δημιουργεῖ ἐν τῷ νῷ του μετὰ μεγάλης ἀγάπης ὅταν σκέπτεται ὠρισμένον ἀντικείμενον. 'Ο ιδεολογισμός ἄρα εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ ἀντικειμένου καὶ οὐχὶ ἡ ἰδέα τῶν μερῶν ἢ τῆς φόρμας. Ἀληθές εἶναι ὅτι αὕτη μετὰ τῆς ἰδέας μειδιᾷ εἰς τὴν σκέψιν. Ἀλλὰ παράδοξον καὶ ψευδές εἶναι τὸ πιστεύειν ὅτι δύναται τις νὰ τὴν εἰκονίσῃ διὰ τῆς μνήμης καὶ ἄνευ τῆς ζωντανῆς φύσεως ἐνώπιον αὐτοῦ. 'Ο ιδεολόγος, ὡς τὸν ἐννοῶ, ζῆται εἰς τὴν φύσιν τὰ μοῖδα τὰ κατ' ἄλληλα διὰ τὴν ἰδέαν τοῦ νοός, διὰ τὸ θέμα του. Δὲν εὐχαριστεῖται ἀπὸ ἓν μόνον, διότι οὔτε εἰς ἓνα οὐδὲ εἰς δύο εὐρίσκει τὴν πολλαπλότητα τῶν μερῶν, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἰδέα του. Ἀπὸ τὸ ἐν λαμβάνει τὸ σύνολον καὶ τὴν κίνησιν καὶ θὰ προσέχῃ ὡς πρὸς τοῦτο, νὰ μὴ ἀλλάξῃ μοῖδαν. Ἀπὸ ἄλλο λαμβάνει τὴν κεφαλὴν ἢ τὰς χεῖρας ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος, ὅπερ δυνατόν νὰ ἔχῃ πλημμελές τὸ μοῖδον τὸ ὅποιον ἔχει διὰ τὸ σύνολον. Ὡς προσέχῃ, ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν χαρακτήρα νὰ ὁμοιάξῃ μὲ τὸ κύριον μοῖδον ὅπερ ἔχει διὰ τὸ σύνολον. Ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, μὲ τὸν ἀπλοῦν τοῦτον τρόπον καὶ ὁ ιδεολόγος ἐμπίπτει εἰς τὸ κατὰ συνήθηκην Ἀκαδημαϊκὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἐλαττωματικόν.

Ἡ διόρθωσις γινομένη εἰς τὸ μοῖδον ἐκ μνήμης, ἄγει εἰς τὴν κατὰ συνήθηκην ἐργασίαν καὶ τὸ τακτικὸν ἀντίγραφον τοῦ μοῖδου, δι' ἑνὸς μοῖδου μόνου, τὸν φέρει εἰς τὸ κοινὸν ἢ ἐλαττωματικόν, διότι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον εἶναι ἐν καὶ μόνον μοῖδον νὰ ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ, ἐκτὸς τοῦ συνόλου καὶ ὅλας τὰς τελειότητας τῶν μερῶν αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ ὅλον, τὸ ὅποιον εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης. Τοιοῦτος δὲν νὰ εἶναι ὁ ιδεολόγος. Ἐγὼ εἶμαι τοιοῦτος καὶ οὕτω διδάσκω πάντοτε.

Ἐλθωμεν ἔτι εἰς τὸν ἀληθιστὴν. 'Ο ἀληθιστὴς κατ' ἐμὲ εἶναι ὀλίγον ἐπιρροπῆς εἰς τὰς πολλὰς μελέτας, πολλοὺς κανόνας καὶ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ ὅλα τὰ Ἀκαδημαϊκὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα διδάσκουν πῶς γίνονται τὰ ἀγάλματα περίπου μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, μὲ τὰ αὐτὰ μέτρα, μὲ τὸν αὐτὸν χαρακτήρα, τόσον διὰ μίαν Παναγίαν ὅσον καὶ διὰ τὴν Ἀφροδίτην, τόσον διὰ μίαν Μεσαλίαν ὅσον διὰ τὴν Ὀφελίαν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. 'Ο ἀληθιστὴς εἶναι ἐρωτευμένος ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον του καὶ τὸ θέλει νὰ ἐκφράξῃ μὲ τὸν ἰδίον του χαρακτήρα, μὲ τὴν ἰδίαν του ἐκφράσιν καὶ ἔστω μετὰ τῶν ἰδίων λεπτομεριῶν καὶ τῶν ἰδίων ἀτελειῶν, αἵτινες διακρίνουν τὰ ἄλλα... Ἀλλὰ

σήμερον ὑπάρχει ἄλλο εἶδος ἀληθιστῶν ἢ μᾶλλον φυσιοδιδόνων ἢ φυσιοκρατιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν φύσιν μέγροι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ παραδέχωνται καὶ τὸ δυσχερές εἰς τὴν φόρμα καὶ τὸ κακόν, τὸ ἀνωφελές καὶ τὸ ἄχρηστὸν εἰς τὴν ἰδέαν. Δηλῶ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι μὲ αὐτοὺς, οὔτε δύναμαι νὰ συμβουλεύσω οὐδένα νὰ ἐκτιμᾷ αὐτὴν τὴν σχολὴν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκάλουν εὐχαρίστως νοσοκομεῖον ἢ κοπροδοχεῖον τῆς τέχνης. . . . Ἀγαπῶ τὸν ρεαλιστὴν ὅστις θεωρεῖ τὴν ἰδέαν καὶ τὸν ιδεολόγον ὅστις εἶναι πιστὸς καὶ ὅχι δειλὸς φίλος τῆς ἀληθείας, τὸν καλλιτέχνην οὐχὶ τὸν δουλικὸν ἀντιγραφέα τοῦ ἀληθοῦς, εἰδεχθῶς ἀληθοῦς, οὐχὶ τὸν μιμητῶν τῶν ἀγαλμάτων, ἔστω καὶ ὠραίων, οὐχὶ τὸν δούλον τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν ἐντολῶν τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων διδασκάλων. Θέλω τὸν καλλιτέχνην ἐλεύθερον εἰς τὸ φαντάζεσθαι, ἐλεύθερον εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι, ἐλεύθερον εἰς τὴν ἐκφράσιν καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ δυνατόν καὶ ἰσχυρὰ συνδεδεμένον μὲ τὸ ἀληθές καὶ τὸ ὠραῖον. Τοιοῦτοτρόπως δυνάμεθα νὰ ἔρωμεν περισσότερους καλλιτέχνους καὶ ὀλιγοτέρας μετριότητας. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἔρωμεν Ἀκαδημαϊκὴν διδασκαλίαν, εἶναι ματαίᾳ ἡ ἐλπίς. Ἡ ἐπίσημος διδασκαλία μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν ἐγγράφων καὶ προβιάσμων ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, θὰ ἔχῃ πάντοτε πολλοὺς μαθητὰς μετὰ τῶν ὁποίων ὀλίγιστοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ προωρισμένοι ἀπὸ τὴν φύσιν διὰ τὴν τέχνην καὶ ἔχασαν οὗτοι πολλὴν καὶ κατὰ τὴν Ἀκαδημαϊκὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ περισσότεροι τὸ ἔχασαν καθ' ὁλοκληρίαν, διότι εἶναι δύσκολον εἰς τὴν ἐπίσημον διδασκαλίαν νὰ ἀποβάλλουν μαθητὴν μὴ ἔχοντα ἀντίληψιν ἢ κλίσιν. Δὲν λέγω ὅτι οἱ νέοι δὲν πρέπει νὰ μελετῶσιν ἢ νὰ μελετῶσιν ὀλίγον. Τουναντίον. Οἱ νέοι ὀφείλουν νὰ μελετοῦν πολὺ, νὰ μελετοῦν πάντοτε, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ παρατηρεῖν, τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ τοῦ ἐκφράζειν τὴν πολυμορφον φύσιν. Καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν ἐπίσημον διδασκαλίαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ, οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ἐκλέξωσι τὸν διδάσκαλον τῆς ὁρεξέως των. Βεβαίως οἱ μὴ ἐπίσημοι διδάσκαλοι δὲν θὰ παραδεχθῶν πολλοὺς μαθητὰς, καὶ ὀλίγιστοι θὰ μείνουν δηλαδὴ οἱ καλλίτεροι, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δίδουν δείγματα ἐπιτυχίας καὶ οἱ ἄλλοι ἀποπέμπονται, καὶ ἐδῶ ἔγκειται ἡ ὠφέλεια. . . . »

(Ἔπεται τὸ τέλος)

ΣΠ-ΔΕ-ΒΙΑΖΗΣ

*Συνεχεῖα